

Børne- og ungdomspsykiatri

Et berigende og nødvendigt akademisk, etisk, klinisk, udviklende indlæg til debatten om, hvor børne- og ungdomspsykiatrien skal bevæge sig hen – siger anmelderen om Søren Hertz' "Børne- og ungdomspsykiatri".

Anmeldelse ■ Af Benedicte Schilling

■ Denne lære- og debatbog og dens banebrydende invitationer har manglet alt for længe i børne- og ungdomspsykiatrien. Nu er den her så. Søren Hertz, der praktiserer som børne- og ungdomspsykiater, har begået en tankevækkende, velskrevet og nysgerrigt debatterende lærings, brugs- og debatbog, der inviterer til en alternativ og moderne tilgang til forståelsen af børn og unges psykiske lidelser.

Ikke mindst inviterer den alle os fagfolk ud på en alternativ vej til at positionere os til, tale om og agere i vores virke i omgangen med såkaldt psykisk syge eller afvigende børn, unge, deres familier og professionelle netværk i både normalsektoren (skoler, institutioner mv.) og i den specialpædagogiske sektor. Bogen tager afsæt i moderne hjerneforskning, udviklingspsykologi og forskning i børns modstandskraft, som kombineres med forfatterens egne erfaringer fra mange års arbejde med undersøgelse og behandling af børn og unge.

Den meget personlige bog er favnet af stor empati og indlevelse i disse børn, unge, familier og deres professionelle netværks vilkår og har en klar mission om at implementere en fundamental anden positionering til disse unge "forstyrrede patienter" end den, som aktuelt dominerer i børne- og ungdomspsykiatrien og i relaterede faggrupper, herunder i den kliniske psykologi. Men som også helt generelt kendetegner samfundets indfaldsvinkel til og håndtering af de udfordringer for os alle, som disse børn og unge indebærer, givet deres ofte alvorlige, stærke og forstyrrende symptombilleder.

Forfatteren balancerer især i første del af bogen på en knivspæg, idet han tydeligt ikke har til hensigt at kritisere sine kolleger i børne- og ungdomspsykiatrien, men samtidig gennemfører en utvetydig udfordring af den basale og mest udbredte positionering blandt sine fagfæller til den unge patientgruppe, som har hans bevågenhed.

Invitation til et kritisk eftersyn

Det bliver efter første del nemmere hen ad vejen for forfatteren med mod og visdom at formidle sin egentlige mission og nå igennem med sit budskab: En invitation til fagkolle-

gerne om at gå med på en ny såkaldt transdisciplinær positionering, der bygger bro mellem traditionel psykiatri og en socialantropologisk videnskabstradition. Dette fordi den ud over et mere holistisk menneskesyn simpelt hen fungerer klinisk bedre, idet den åbner for langt flere veje at arbejde konstruktivt og udviklingsorienteret på med disse børn og unge end den eksisterende begrænsende, stigmatiserende, ekskluderende, individualiserende, patologiserende og enormt omkostningstunge og lidet succesfulde vej, som man traditionelt betræder i den etablerede børne- og ungdomspsykiatri:

"Hvordan kan vi samfundsmæssigt udvikle gode udviklingsfremmende rammer og vilkår ikke kun for børn i problemer, men for børn mere generelt? Børn i problemer inviterer på deres måde til, at vi genovervejer rammerne for børns og unges opvækst i det moderne samfund. Det involverer også et kritisk blik på bekymringskultur, ansvarsfordeling mellem forældre og skole/institution og de fremhævende pædagogiske principper forbundet med adskillelsen mellem på den ene side ideer om compensation, på den anden side "ansvar for egen læring". Børn og unge i problemer inviterer til et kritisk eftersyn af de samfundsmæssige idealer, der er forbundet med "uidealiserende af det frie, uafhængige, selvskabende menneske, som samtidig skal præstere for at blive set og som ikke blot er noget i sig selv."

Søren Hertz er opmærksom på, hvordan den professionelle egen positionering og mere eller mindre selvreflekterede værdier skaber muligheder og begrænsninger for at kunne få øje på og samarbejde om at iscenesætte en kontekst af sociale samspil, hvor det psykisk lidende barn udviklingsmuligheder kan udfoldes. Han problematiserer den dominerende bio-bio-bio-models italesættelse af, forståelse af og håndtering af børn og unges psykiske lidelser, og at denne positionering samskaber et fokus på barnet som et individualiseret, passivt objekt for egen lidelse, som efter kategorisering og diagnosticering ifølge de gældende diagnostiske systemer behandles som individualiserede, objektivt eksisterende problematikker inde i barnet primært ved hjælp af mediciner-

ring, korrektion, kompensation og almen eksklusion af barnet/den unge til følge på alle dets livsscener.

I skoler og institutioner udfærdiges udviklingsplaner og elevplaner, som er med til at bevidstgøre om status for barnets udvikling og om eventuelle behov for justeringer. Intentionerne er gode, men der er risiko for, at man ikke bevarer et fokus på den helhed, som er mere end summen af de enkelte dele, og dermed kan der blive tale om endnu et tiltag i individualiseringens tjeneste. Centrale spørgsmål som: Hvordan kan man i institution og skole møde det pågældende barn på måder, der skaber anderledes muligheder for udvikling? Hvordan kan det være muligt at skabe et andet samspil i de gruppesammenhænge, barnet indgår i? – er her i risiko for at gå tabt, forsvinde fra vores professionelle udsyn: ”Gennem sproget kan man flytte problemet ind i det enkelte menneske eller ud i samspillet og de identitets- og meningskabende sammenhænge med andre”.

Barnet ender i yderste konsekvens af den dominerende tænkning og begrebsliggørelse positioneret som passiv psykisk sygt og forstås, behandles og kompenseres herefter af og i den skov af særlige pædagogiske kompenserende, støtte- og behandlingssystemer, som de seneste tiår er skudt op som et næsten utæmmeligt særsystem af velvillige faggrupper og særinstitutioner i Danmark, hvor der anvendes historisk set ekstremt mange og fortsat stigende ressourcer på at tilgodese disse børn og sikre deres velfærd, trivsel og udvikling – uden at det indebærer et fald i henvisningerne til og brugen af børne-ungdomspsykiatrien.

Udfordrer en falsk modsætning

Forfatteren argumenterer for den anden model, en bio-psyko-social antropologisk og konstruktionistisk inspireret brobygningsmodel for forståelsen af disse børn og unge, hvor det centrale spørgsmål for os alle er: Hvordan kan vi i fæl-

lesskab samskabe en funktionel kontekst i vores sociale ageren med barnet, som bedst fremmer betingelserne for barnets muligheder for at kunne udvikle sig? Hvordan kan vi som fagpersoner anvende den afgørende rolle, vi har i kraft af de konstruktioner og processer, som vi i forløbet med barnet er medskabere af? Hvordan kan vi gøre os umage med at se invitationerne i det problematiske hos barnet?

Vi mister i det medicinske paradigme barnet til fordel for ”kategorien”, vi mister fornemmelsen for det unikke og dermed barnets unikke muligheder. I stedet for den ”svære samtale” med det diagnosticerede, objektgjorte barn og dets forældre, som er stærkt forbundet med dette paradigme, og som tager udgangspunkt i ”al besværet” og bekymringerne, som vi har, argumenterer Søren Hertz for anvendelsen af ”den nødvendige samtale”, som fokuserer på helhed og forandring og, hvordan vi – med barnet placeret som subjekt og aktør – kan hjælpes ad med at realisere uanede udviklingsmuligheder hos barnet, og på, hvordan vi kan få advarselslamperne til at lyse mindre kraftigt og således arbejder i det forenede felt af ressourcer og vanskeligheder.

Søren Hertz pointerer, at der er opstået stor afstand mellem på den ene side de almindelige systemer i skoler og institutioner og på den anden side de mange specialiserede sammenhænge, som håndterer det psykisk lidende barn, hvilket har medført, at der opstår meget lidt samtale, nysgerrighed og inspiration på tværs mellem systemerne af professionelle til stor skade på kort og langt sigt for vores udsyn.

En af bogens pointer er således at udfordre den falske modsætning mellem ressourcer og vanskeligheder, som den traditionelle børne-ungdomspsykiatri angives baseret på. I ste-

BOGDATA ■

Søren Hertz:

Børne- og ungdomspsykiatri: Nye perspektiver og uanede muligheder. Akademisk Forlag, 2008, 357 sider, 369 kr.

- > det argumenteres for det synspunkt, at barnet med den alvor, som den "patologiske" adfærd udgør og påkalder opmærksomhed fra os professionelle på, inviterer til en social samskabende proces, hvor kompenserende tilgange erstattes af at skabe gode kontekster, hvor vi i fællesskab med barnet kreativt kan hjælpe hinanden med at udvikle de unikke kvaliteter og egenskaber i barnet, der trænger til at blive videreudviklet i barnets eller den unges samspil mod sine omgivelser. Der er ikke tale om en bevægelse rundt om barnet eller den unge, men om en bevægelse, der kræver, at barnet eller den unge er afgørende aktør i egen udvikling.

Søren Hertz har en vision om, at vi i stedet for at positionere os i adskilte systemer (for de normale, henholdsvis støtte og hjælpesystemer for de unormale) skal se os selv som del af potentielle bio-psyko-sociale udviklingsystemer for alle børn og dermed kan få øje på de uanede muligheder for bio-psyko-social udvikling, som det er essensen i argumentationen at ethvert barn og ung konstruktivt rummer og inviterer os til at opdage, kontekstualisere og nysgerrigt interagere med gennem sit valg af sygdom og patologi.

Tak for invitationen!

Søren Hertz har gennem årene udviklet et grundsynspunkt for sit arbejde med disse børn og unge, som på én gang er alvorligt og præget af uheldbredelig optimisme. Det handler

om, at der findes (endnu) uanede (altså ikke uendelige) muligheder for udvikling, som skal opdages og fremmes ikke af bio-bio-bio-orienterede kompenserende, støtte- og hjælpesystemer, men af forandringsbaserede bio-psyko-sociale udviklingssystemer, som skal etableres omkring og for barnet, således at det har mulighed for at vokse og udfolde sig som helt menneske i kraft af sine biologiske, psykologiske, sociale potentialer og kompetencer.

Barnets symptomer er et signal om, at barnet ønsker, vi får skabt en sådan udviklingshave, som det aktivt kan udfolde sig i – og der gives gennem bogen talrige eksempler på, hvor symptomerne for en stor del forsvinder, når denne udviklingszone er etableret. Det handler om at skabe nye, konstruktive kontekster for undersøgelses- og behandlingsarbejdet i det børne-ungdomspsykiatriske professionsfelt.

Denne invitation tager vi gerne op. Med dette skal denne velskrevne og tankevækkende bog anbefales til alle kolleger i børne-ungdomspsykiatrien og tilgrænsede professionssektorer som et berigende og nødvendigt akademisk, etisk, klinisk, udviklende indlæg til debatten om, hvor vi ønsker at børne- og ungdomspsykiatrien og det tilgrænsende professionsarbejde med psykisk lidende børn og unge skal bevæge sig og udvikle sig hen imod her i begyndelsen af det 21. århundrede.

Benedicte Schilling